

Slovar slovenskega jezika

Po petinsedemdesetih letih smo Slovenci spet dobili nov, veliki Slovar slovenskega knjižnega jezika. Slovenska akademija znanosti in umetnosti je skupaj z Državno založbo Slovenije pred kratkim izdala prvi zvezek Slovarja, ki zajema slovensko besedišče od črke A do H, vsebuje čez 20.000 gesel in obsega skoraj devet sto strani leksikalnega formata.

Vsekakor predstavlja izid prvega zvezka Slovarja slovenskega knjižnega jezika ne samo enega največjih kulturnih dogodkov desetletja, temveč pomeni slavje, priznanje in zgodovinski dogodek za slehernega Slovenca, ki mu je materinščina pri srcu. V tem smislu je torej izid Slovarja praznik in dogodek tudi za nas, beneške Slovence, saj pomeni Slovar novo manifestacijo in potrditev našega, slovenskega jezika, ki se po bogastvu, izrazslovju in tehtnosti lahko mirno meri z velikimi jeziki evropskih in drugih narodov.

Res je, da bo treba do konca izida Slovarja, ki bo v celoti obsegal pet zvezkov, počakati še dvanajst let, vendar to na dejstvu samem ničesar ne spremeni, saj je znano, da podobni slovarji tudi pri velikih narodih potrebujejo svoj čas do dokončnega izida.

Ko torej pozdravljamo izid prvega zvezka Slovarja slovenskega knjižnega jezika, tudi nas preveva ponos, hkrati pa tudi pričanje, da bo Slovar tudi med našimi ljudmi dvigal v njih samozavest, krepil njihovo narodnostno zavest in jim bogatil jezik, tako da nas ne bo prav nič sram pred pripadniki drugih narodov.

Na drugi strani pa se slavlju in čestitkam ob izidu Slovarja pridružuje tudi naš list, ki se bo še nadalje trudil posredovati slovensko besedo našim ljudem v čim boljši, plemenitejši in žlahtnejši slovenščini.

Da smo v tem smislu na pravi poti nam zdaj to naše načelo poleg Slovenskega pravopisa potrjuje tudi veliki Slovar slovenskega knjižnega jezika, katerega izid iz srca pozdravljamo in se veselimo, da smo s tem tudi mi postali bogatejši, ponosnejši in zrelejši. Da nam v nobenem primeru ni treba zardevati, da smo Slovenci in da govorimo jezik, čigar del bogastva se odsvita zdaj že v prvem zvezku velikega akademiskega Slovarja slovenskega knjižnega jezika.

OBISKALI SMO IDRIJSKO DOLINO

V Podrobu nujno potrebujejo most čez Idrijco

Samo na ta način bi se valoriziralo Idrijsko dolino, obenem pa bi ne bile nekatere vasi več tako izolirane in odročne - Stroške naj vi vzdržale obe državi - Tukaj naj bi bil tudi obmejni prehod prve kategorije, ki bi povezoval Brda s Čedadom

V teh marčevskih, predpomladnih dneh smo spet obiskali Idrijsko dolino, koder poteka že več kot sto let meja med Italijo in Jugoslavijo (v preteklosti pa med Avstroogrsko).

Idrijica je tudi to pot neutrudno tekla proti morju in ob njej ni prav ničesar na zunaj kazalo, da poteka tod državna meja. Le sem ter tja kako belo obeleženo drevo ali drog ob cesti ter nekaj prehodov druge kategorije nas je opozarjalo, da se vozimo po cesti med dvema državama, čeprav je bila pokrajina na obeh straneh reke popolnoma podobna: vsa je bila namreč v pričakovanju pomladi, zorane njive in prst, ki je odpadla s traktorskih gosenic, pa so pričale, da se je delo na polju že začelo. Tudi popje se je že začelo napenjati in od vsepovsod je dihalo pričakovanje pomladi.

Kljub našemu predpomladnemu razpoloženju pa so nas v Podrobu seznanili z nekaterimi problemi, ki pa ne zadevajo samo italijanske, temveč tudi jugoslovanske strani.

Gre namreč za to, da je na drugi strani Idrijce, na jugoslovanski strani vrsta vasi in naselij kot Lik, Britof, Fili, Melink, Lovišče, Strmec in Kostanjevica, ki po svoji naravni legi gravitirajo na cesto, ki teče na italijanski strani in imajo zato zelo težavne do-

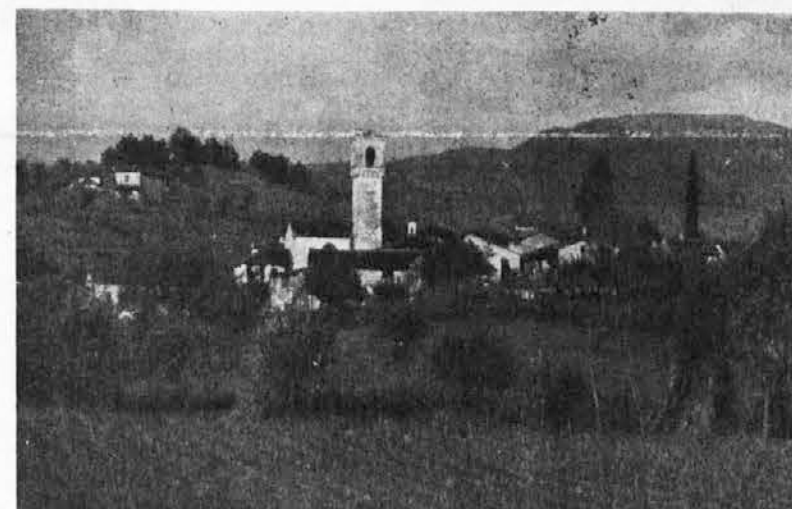
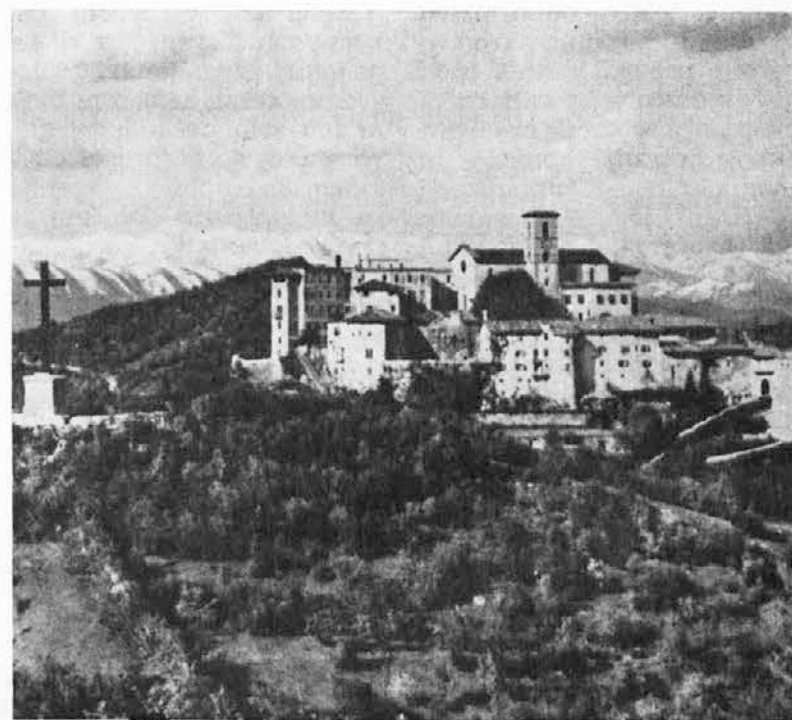
stope v sosednjo Soško dolino. Zanimivo je, da imajo vsi ti kraji, ki sodijo upravno pod novogoriško občino v jugoslaviji, veliko krajšo in dostopnejšo pot in zveze po dolini Idrije in staro Gorico, kot pa preko hribov v Soško dolino in dalje po njej v Novo Gorico.

Kljub vsemu temu pa bi bilo prav zato treba zgraditi nov most čez Idrijo pri Podrobu in odpreti blok, oziroma prehod prve kategorije, da bi lahko tako avtobusi prišli tudi v te kraje, ki so zaradi me-

je tako rekoč praktično odrezani od sveta.

Jasno je, da bi tu morali sesti za mizo predstavniki naših in jugoslovanskih oblasti, da bi uredili omenjeni pereči problem, ki bi ne prinesel koristi samo jugoslovanskim vsem onkraj Idrijce, temveč tudi vsem na naši strani in celotni Idrijski dolini, ki se v kraju Klinac konča z obmejnimi blokom, a je vendar v nekem smislu odrezana od ostalih tokov in prometa na naših tleh.

Na drugi strani pa smo v Podrobu zvedeli razveseljujočo novico, da je v gradnji, oziroma rekonstrukciji cesta iz Podroba čez Oborče na Staro goro. Zapeljali smo se po njej in z veseljem ugotovili, da so dela na rekonstrukciji ceste že tolikanj napredovala, da bodo lahko spomladi položili že drugi, dokončni asfaltni pas in tako povezali Idrijsko dolino z dobro cesto preko Stare Gore v Čedad.

Na zgornji sliki je Stara gora, znamenita slovenska romarska božja pot, na spodnji pa Prapotno v Idrijski dolini.

ŠOLSTVO Z ITALIJANSKIM UČNIM JEZIKOM V SLOVENIJI

Manjšinska šola tudi za enega italijanskega učenca

Jugoslavija dosledno nudi vse pravice italijanski etnični skupnosti, ki živi na njenem ozemlju

Znano je, da živi v Socialistični republiki Sloveniji tudi italijanska narodnostna skupnost, ki uživa v skladu z jugoslovansko ustavo in londonskim memorandumom iz leta 1954. med vladami Italije, Velike Britanije, Združenih držav Amerike in Jugoslavije vse pravice, med njimi tudi pravice do šol v italijanskem jeziku. Določbe memorandumov o učnem jeziku v šolah za prebivalce italijanske narodnosti je prevzel tudi zakon o šolah z italijanskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji. Tudi mreža šol z italijanskim učnim jezikom, ki je določena z memorandumom, je uzakonjena z omenjenim zakonom.

Na narodnostno mešanem ozemlju občin Koper, Izola, Piran so v začetku šolskega leta 1969/1970 delali 4 vzgojnovarstveni zavodi, 9 osnovnih šol, 2 gimnaziji, 1 ekonomska šola in 1 poklicna šola z dvema odsekom (šiviljski in kovinar-

ski). Število vpisanih učencev v vseh šolah z italijanskim učnim jezikom je v tem šolskem letu najvišje, odkar velja memorandum o soglasju in se bo v naslednjih letih ustalilo ali celo padlo. Če pogledamo malo podrobneje, bomo videli, da obiskuje vzgojnovarstvene ustanove 53 otrok, osnovne šole 459 učencev, gimnazije 49 dijakov, ekonomsko srednjo šolo 53 dijakov in poklicno šolo 88 učencev. Vsega skupaj sta zajeta v mrežo italijanskih šol na Slovenskem 702 učencev.

Kako dosledno izvajajo v Sloveniji določila o pravicah nacionalne manjšine morda najbolje pričata podatka, da imajo samo trije otroci v vrtcu v Sečovljah svojo vzgojiteljico, medtem ko obstoja v osnovni šoli v Bertokih prvi razred, pa čeprav ga obiskuje en sam učenec. Podobno je tudi z obema italijanskima gimnazijama v Kopru in Piranu, (Se nadaljuje na 3. strani)

„Z ljubeznijo se oklepajte svojega jezika“

nam je posebej v razgovoru za Matajur dejal med drugim slovenski pisatelj France Bevk

Ko smo v uredništvu razmišljali, kaj bi napisali za uvod k delu Franceta Bevka »Kaplan Martin Čedermac«, ki ga nameravamo objavljati v nadaljevanjih v našem časniku, smo se odločili, da bi bilo morda najbolje poiskati pisatelja in se z njim pogovoriti ne samo o Čedermacu, temveč še o čem drugem. In tako smo Franceta Bevka poiskali v Ljubljani, kjer stalno živi in dela. Mimogrede, Bevk bo letos praznoval že osemdesetletnico svojega plodnega, ustvarjalnega in bogatega življenja.

France Bevk je rad pristal na razgovor, razveselilo ga je, da bo Čedermac izhajal v našem listu in nam je v pogovoru posebej za »Matajur« rad odgovorjal na spodaj zastavljena vprašanja.

Kaj bi lahko bralcem Matajura povedali ob tej priložnosti, še posebej pa zato, ker ste morda kot še nihče v slovenski književnosti, tako umetniško, pretresljivo in lepo opisali in upodobili beneškoslovenskega človeka?

»Predvsem bi jim rad povedal, naj se še vnaprej z ljubeznijo oklepajo svojega jezika. Upam tudi, da so se zdaj po koncilu razmere spremenile tudi v Beneški Sloveniji in da lahko poslušajo v cerkvah slovensko petje, slovenske pridige in slovensko mašo. Seveda pa je to največ odvisno od njih samih, če to zahtevajo in sprejemajo«.

Ali ste v zadnjem času kaj obiskali naše kraje?

»Pred nekaj leti sem se mudil ponovno v Benečiji in ob tej priložnosti sem obiskal tudi grobova Kufola in Trinka

ter jima nesel na grob šopek cvetic. Še danes sem jima namreč zelo hvaležen, kajti brez njiju bi nikakor ne mogel napisati Čedermaca. Letos nameravam obiskati Režijo, vendar moram pristaviti, da v Režiji še nikoli nisem bil, prav tako kot nisem bil še nikoli v Terski dolini. Poznam pa dobro samo Nadiško dolino in Landarsko jamo«.

Za konec pa smo pisatelja Bevka še povprašali, kaj novega piše in pripravlja, saj je znano, da je izredno plodovit in deloven pisatelj.

»Pravkar sem končal svoje spomine na prvo svetovno vojno pod naslovom »Pot v neznano«. Knjiga je memoarskega značaja in opisuje upor slovenskih vojakov v stari av-

strijski armadi v Radgoni. Upora se sicer, sam nisem udeležil, vendar sem bil v tistem času v Radgoni. Knjigo bo izdala Slovenska matica. Trenutno pa pišem tudi neko novo mladinsko delo, vendar vam moram priznati, da me zdaj moči že malo zapuščajo. Ko sem namreč pisal Čedermaca, sem lahko pisal vso noč zdržema, danes pa seveda ni več tako«.

Poslovili smo se in zahvalili pisatelju Francetu Bevku za prijazne odgovore, mu zaželeli, da bi bil še naprej tako čil in delaven in da bi kljub visoki obletnici, osemdesetletnici, ki jo bo praznoval letos jeseni, še naprej presenečal slovenske bralce s svojimi novimi deli.

Nove avtobusne proge med Italijo in Jugoslavijo

Italijansko-jugoslovanska komisija za cestne zveze, ki je pred nedavnim zasedala na Bledu, je sklenila, da se vzpostavi dve novi dvotedenski progi med Gorico in Ljubljano ter med Benetkami in Vrsarom v Istri; z nastopom nove sezone pa bodo okrepili sedanje avtobusne zveze med Trstom in Puljem in med Trstom in Reko ter podaljšali sedanjo progo Pordenone - Postojna do Lipice. Načelno so se sporazumeli tudi o vzpostavitvi novih avtobusnih zvez na relacijah Trst-Dubrovnik in Trst-Zadar.

Prav tako sta delegaciji dosegli sporazum o blagovnem prometu zlasti v tranzitu in na dolgi rok, kakor tudi o blagovnem prometu s trajekti.

Zelo koristno bi bilo, če bi se v bodoče komisiji sporazumeli tudi za vzpostavitev avtobusne proge Videm-Ljubljana. Videmska pokrajina namreč ni direktno povezana z Ljubljano ne z vlakom in ne z avtobusom. Nešteti ljudje, ki nimajo lastnih prometnih vozil, bi prav radi obiskali prestolico Slovenije, če bi vozil do tja avtobus.

IZ KANALSKE DOLINE

Predstavniki rabeljskih rudarjev pri odborniku Stopperju

Zahteve rudarjev, da bi bilo njihovo delo manj trdo in manj nevarno Delavcem zagotovljena dolgotrajna zaposlitev s pomočjo dežele

Na deželnem odborništvu za delo in socialno skrbstvo je bil pretekli teden pod predsedstvom odbornika Stopperja sestanek predstavnikov notranje komisije in sindikalnih organizacij CGIL in CISL. Na sestanku so razpravljali o obnovitvi pokrajinske dopolnilne delovne pogodbe, ki je dejansko podjetniška, ker ni v videmski pokrajini nobene drugega rudnika. Kot je znano, sta obe stranki vztrajali pri svojih stališčih ter je bilo zato potrebno posredovanje.

Pooblaščen upravnik AMMI je obširno poročal o položaju v rudniku ter o programih za prihodnost. Predvsem namerava AMMI zgraditi naprave za predelavo bakra na industrijskem področju Ausa Corno; poleg tega ima v načrtu tudi zgraditev nekaj naprav v trbiški občini, tako da bi pri njih zaposlili delavce, če ne bi bilo v rudniku več dovolj dela za sedanjih 570 delavcev. Predstavniki delavcev pa so orisali neodložljive zahteve in potrebe delavcev ter njihovo trdo življenje.

Odbornik Stopper je potrdil, da se deželna uprava zelo zanima za ta vprašanja in pozval obe stranki, naj čimprej obnovita pogajanja. Zatem se je predstavnik podjetja domenil s sindikalisti o datumu obnovitve pogajanj. Ta pogajanja naj bi se na zahtevo sindikalnih predstavnikov končala še ta mesec. Izrekli so tudi upanje, da bodo rudnik tudi s pomočjo dežele bolj ovrednotili ter zagotovili delavcem dolgotrajno zaposlitev.

Mednarodni vlak Rim-Dunaj se bo ustavljal v Trbižu vsak dan

Ministrstvo za transport in civilno aviacijo je sporočilo na županstvo, da se bo z 2. marcem mednarodni vlak 508 Rim-Dunaj ustavljal v Trbižu vse dni v tednu. To pa ne samo zato, ker je Trbiž važen turistični center, ampak ker je zaposlenih dosti ljudi v rabeljskih rudnikih in v belopeški železarni in se vozijo v službo od daleč. V zimskih mesecih, ko zapade tu dosti snega, je promet z avtomobili in drugimi prometnimi sredstvi zelo otežkočen, saj so ceste včasih tudi po cel dan neprevozne. Delavcem bo ta vlak zelo na roko, ker sedaj niso imeli ponoči nobene zveze. Vlak 508 Rim-Dunaj se bo ustavljal v Trbižu ob 23,49 uri.

Zopet smrtna nesreča v rabeljskem rudniku

Pretekli teden se je smrtno ponesrečil v rabeljskem rudniku 50-letni rudar Gino Nosella, ki je bil zaposlen pri cementnih blokih. Do nesreče je prišlo v zgornjem delu rudnika, medtem ko je

Nosella delal v nekem ozkem rovu. Tu mu je z višine padel na glavo kakih 30 kilogramov težak cementni blok in mu zelo poškodoval glavo. Takoj so ga prepeljali v videmsko bolnico, kjer je pa kmalu umrl, ker mu je počila lobanja.

Nosella, ki je doma iz Casarse, je delal v tem rudniku že 24 let in je bil zelo priljubljen med svojimi tovariši zaradi svojega blagega značaja in poštenosti. Zapušča v veliki žalosti ženo in dva sina. Rudarji so se na dan njegovega pogreba v

znak žalovanja vzdržali dela za 24 ur.

Posojilo za javna dela

Na nedavnem zasedanju občinskega sveta v Naborjetu so med drugim sklenili, da bo občina vzela 26 milijonov lir posojila za izvedbo nekaterih nujnih javnih del. Tako bodo zgradili novo električno napeljavo za javno razsvetljavo v Naborjetu, Ovčji vesi in v nekaterih drugih vaseh. Poleg tega bodo tudi asfitali ceste v Ukvah. Prvo delo bo stalo 16 milijonov lir, drugo pa deset.

IZ TERSKE DOLINE

Naj bi se razvila strokovna šola v Čenti

Čentski župan geom. Zanutti, ki je tudi ravnatelj tamkajšne večerne strokovne šole «Malignani», je sprejel poslanca Lepre in inž. Morganteja, da so skupaj s še nekaterimi učitelji in profesorji razpravljali o delovanju te šole in morebitnih možnostih še nadaljnje razvoja strokovnega pouka vsega čentskega okoliša, kamor spadata tudi Terska in Krnahtska dolina.

Ugotovili so, da dvoletna šola za električarje, ki je bila ustanovljena pred nedolгим, deluje zelo dobro in da je veliko zanimanje zanje in zato bi se mogla razviti še bolj. Tu bi seveda morala priskočiti na pomoč dežela, pa tudi mladi sami bi morali pokazati več zanimanja zanje in se vpisati v še večjem številu.

Kot vemo, so naši mladinci iz hribovskih vasi večina brez poklica in se ga nauče šele v inozemstvu, kamor odhajajo skoraj vsi na delo. Ali ne bi bila prav gotovo potem, pa četudi v tujini, lažja pot do kruha, če ga ne bi našli v Italiji. Da bi se izučili poklica doma, pa bi morali seveda na vsak način nekaj žrtvovati tudi starši in seveda tudi posamezni komuni. Ti naj bi jim prišli na prosto pri stroških za prevoz v šolo in za nabavo šolskih knjig, kot je to že v navadi za tiste, ki obiskujejo osnovno in nižjo srednjo šolo v večjih centrih.

Ob zaključku sestanka so tudi sklenili, da bo šola nabavila letos še nekaj orodja, največ za tečaj električarjev, da bo na isti višini kot druge strokovne šole v videmski pokrajini.

Novo vodstvo v Zvezi športnih ribičev

V Čenti se je sestal upravni svet Zveze športnih ribičev «Val Torre», da so izvolili novo vodstvo. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Renzo Pilotto, za podpredsednika pa Elio Bonfa-

dini. Odgovorni za zarod so: Marcello Del Medico, Giulio De Colle in Cesarino Revelant, medtem ko so prevzeli naloge za sodelovanje pri ribiških tekmovanjih Mirko Michelutti, Alessio Armano in Luciano Venuti.

IZPOD KOLOVRATA

Otrok se je poparil v vodo

Fabiano Kjuk, star komaj eno leto, se je pretekli teden poparil z loncem vrele vode. Ko ni bilo nikogar v njegovi bližini, je potegnil posodo z vrele vode iz mize in nastala je nesreča. Dobil je po obrazu, prsih, trebuhu in rokah opekline tretje stopnje. V čedadski bolnici, kamor ga prepeljali takoj po nesreči, so izjavili, da bo malček ozdravil v enem mesecu.

FOJDA

Javna dela v Fojdi

V teh dneh so v Fojdi pričeli obnavljati glavni trg, kajti tu so se še do današnjih dni kazali sledovi tistih septembrskih dni leta 1944, ko so po tej okolici besneli okupatorji in požigali. Prvi obrok del so izvedli še pred leti, sedaj pa bodo trg tudi tlakovali s porfirnimi kockami.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Gozdni požar

Pred dnevi so domačini zagledali v gozdu na Stari gori in tudi v Podrskijah visoke plamene. Gorelo je nizko grmičevje, pozneje pa je ogenj zajel tudi drevje. Na srečo se ogenj ni razširil in so ga kmalu pogasili in zato škoda ni tako velika.

Istega dne je prišlo do požara tudi v nekem gozdu v Ahtnu. Tudi tu ni bilo velike škode, ker so videmski gasilci bili takoj na licu me-

IZ NADIŠKE DOLINE

Tovarna pletenin v Čedadu

V Čedadu in sicer v «viale Libertà» so pred kratkim otvorili malo tovarno pletenin, ki ima svoj sedež nekje v pokrajini Rovigo. Zaenkrat je zaposlenih 15 deklet, pozneje pa jih bodo morda zaposlili kaj več.

Naši ljudje bi radi videli, ba bi kakšno tako ali podobno industrijo postavili tudi kje v Nadiški dolini. Dekleta, ki so po večini brez poklica, hodijo sedaj na delo v inozemstvo v tovarne, hotele, bolnice ali za služkinje. V tujih državah so sicer dobro plačane, a so daleč od doma. Če bi mogle kje v bližini doma najti zaposlitev, bi se marsikatera odpovedala trdi poti v inozemstvo. Izseljevanje mladih pomeni, da ugašajo domača ognjišča, ker si jih ustvarjajo nova na tujih tleh, zato je dolžnost nas vseh, da iščemo možnosti, da bi se zaposlile kje v okolici.

Protest čedadskih trgovcev v obrambo stanovskih interesov

Tudi čedadski trgovci, katerim so se pridružili tudi nekateri javni obrati, so pretekli teden zaprli svoje trgovine v znak protesta, ker oblasti izdajajo preveč trgovskih dovolilnic in delajo torej proti njihovim interesom. Spustili so navojnice na izložbenih oknih in jih pokrili z lepaki, zvečer pa je bilo tudi vse in povsod temno. Ljudje s Kobariškega, ki prihajajo v Čedad za razne nakupe in ki niso bili seznanjeni s stavko trgovcev, tištega popoldne niso mogli ničesar kupiti.

SV. PETER SLOVENOV

Razpravljali o turističnem razvoju Nadiške doline in Matajurja

V Špetru so se te dni sestali podpredsednik deželnega odbora in prisednik za turizem Enzo Moro ter predsednik konzorcija za razvoj turizma v Nadiški dolini in Matajurju dr. Gus in tajnik Terlicher. Kot znano, je bil konzorcij ustanovljen oktobra lanskega leta in ga sestavljajo komunske administracije iz Podbonesca, Grmeke, Sv. Lenarta, Špetra, Sredenja, Dreke, Sovodenja in iz Prapotnega v Idrijski dolini.

sta in kraj požara nadzorovali celo noč.

Sezonski obmejni prehodi v Idrijski dolini

Sezonski obmejni prehodi za dvolastnike v Idrijski dolini bodo v letošnjem letu odprti v telem času: v krajih Stopa, Ostruga in Ravan od 23. do 31. marca, od 8. do 14. julija in od 9. do 20. oktobra. V Košini, Podbregu, Malini in v Starem mlinu pa od 16. junija do 7. julija in od 23. septembra pa do 8. oktobra.

Razpravljali so o vprašanjih, ki zadevajo načrte turističnega razvoja Nadiške doline in področja Matajurja, ki jih skupina tehnikov že pripravlja. Prisednik za turizem Moro je izrazil svoje zadovoljstvo, ker je bil konzorcij tako hitro ustanovljen in ker dobro deluje, kar bo brez dvoma mnogo pripomoglo, da se bodo ti kraji tako turistično kot ekonomsko znatno opomogli. Tozadevne načrte pripravljajo arhitekti. Valentin Zaccaria, Simonitti in inž. Mario Mullig, ki dobro poznajo probleme in potrebe tega področja.

Nesreča ne počiva

Amalija Cornelio iz Pe-tejaha je tako nesrečno padla v domači hiši, da si je zlomila desno roko v zapestju. Ozdravila bo v poldrugem mesecu.

Poroka

Poročila se je naša vaščanka Anunciata Dornjak z Manliom Passoni iz Čedada. Novoporočencema želijo sorodniki in prijatelji mnogo sreče in veselja na skupni življenjski poti.

PODBONESEC

Maloobmejni promet v Štupci meseca februarja

Čeravno je bil februar še zimski mesec, je bilo gibanje v Štupci zelo živahno, saj so zabeležili na obmejnem bloku več kot 90 tisoč prehodov v potniški listi. Od teh je bilo 72.398 italijanskih državljanov in 18.815 drugih narodnosti, predvsem Jugoslovancev.

V istem času je šlo preko

IZ KRNAHTSKE DOLINE

V Tipani ustanovili sekcijo krvodajalcev

Prejšnjo nedeljo so v Tipani podelili v prisotnosti lokalnih oblasti vsem krvodajalcem komuna posebne značke in izkaznice. Uradna otvoritev krvodajalske sekcije se bo pa vršila šele meseca avgusta, ko bodo prišli domov na počitnice številni emigranti, ki bodo gotovo v velikem številu pristopili k tej humani ustanovi.

V Nemah ukradli 600 litrov vina

Anton Matiuza iz Nem je ugotovil, da mu je nekdo ukradel iz kleti kar 600 litrov vina. Krajo je takoj prijavil karabinjerjem, ki so tatu tudi kmalu izsledili in ga prijavili sodnim oblastem.

Viškorški župnik odhaja na novo mesto

Viškorški župnik g. Antonio Castagnaviz, ki je pa-

meje z avtobusom na progi Čedad-Tolmin 2.439 potnikov, v obratno smer pa 1.571.

Nov komunski tajnik v Podbonescu

Na mesto sedanjega komunskega tajnika Giorgia Lovise bo prišel s 15. marcem Nettuno Pustetto, ki je do sedaj služboval v komunu Lestizza.

SREDNJE

Nagla smrt

Vse je zelo presenetila žalostna vest, da je na naglo umrl Žvan Loszach iz Preserja, star komaj 48 let. Zvečer je še gledal televizijo v vaški gostilni in ko je po končanem programu vstal, mu je postalo tako slabo, da se je zrušil na tla. Umrl je kmalu potem. Zdravnik je ugotovil, da ga je zadela srčna paraliza.

SV. LENART

Smrtna kosa

V nedeljo, dne 8. marca, smo spremili k zadnjemu počitku 87-letnega Valentina Ruklija iz Ošnjega, očeta Maria, Valentina, Marka in Elia. Bil je ugleden mož in poznan daleč po šenlenarški fari. Pogreba se je udeležilo zelo dosti ljudi tudi iz drugih vasi.

Nesreča pri delu

V bolnico je moral 20-letni Franko Klinac iz Ješičevja, ker se je močno urezal v roko s skobeljnom, ko je oblal neko desko. Ozdravil bo v dveh tednih.

AHTEN

Umrl po enem mesecu zaradi prometne nesreče

V videmski bolnici je umrl dne 28. februarja 60-letni Romildo Giorgiutti iz Ahtna, ki se je ponesrečil točno pred enim mesecem s svojim motociklom. Čeprav so se zdravniki zelo trudili, da bi mu rešili življenje, je podlegel poškodbam. Vest o njegovi smrti je zelo prizadela vso vas in širšo okolico.

PRED 200 LETI JE UMRL

Slavni filozof Jakob Štelin

Eden najbolj znamenitih beneških Slovencev poleg Ivana Trinka, ki so s svojimi deli proslavili svoj rod, je bil Jakob Štelin, katerega 200-letnico smrti bomo obhajali prav te dni.

Ce gremo v Padovo, bomo lahko videli blizu župnijske cerkve sv. Križa marmornato ploščo s sledečim napisom:

«JACOPO STELLINI
SUPREMO FILOSOFO
QUI ALLA VITA
NON ALLA GLORIA
MORI' IL 17. MARZO 1770»

(Jakob Štelin - največji filozof - tukaj življenju - ne slavi - je umrl dne 17. marca 1770).

In kdo je bil ta «največji filozof» Jacopo Stellini? Bil je Jakob Štelin iz Gorenjega Trbilja v Podutanski dolini!

Plošča je vzdana na bivšem samostanu očetov somaskov in v tem samostanu je naš Jakob Štelin umrl kot redovnik. Mimo grede naj povemo, da je bil ustanovitelj tega reda sv. Hieronim Emilian iz Benetk in je bil zelo razširen na ozemlju beneške republike; tudi v Čedadu je imel samostan. Somaški so se imenovali po mestu Somasco pri Bergamu, sedežu tega reda.

Jakob Štelin se je rodil v Gorenjem Trbilju in je bil krščen v cerkvi sv. Lenarta v Podutani dne 18. julija 1688. Za botra sta bila Mohor Štelin in Marina, žena Gregorja Petruša, oba iz Gorenjega Trbilja.

Jakovov oče je bil Kocijan, sin Petra Štelina, ki je bil krščen v Sv. Lenartu dne 30. maja 1645. leta. Poroden je bil dne 23. januarja 1674, in je umrl star 80 let, v hiši nekega Franca Pontona v Premariaccu pri Čedadu, kjer je bil tudi pokopan dne 9. februarja 1725.

Mati je bila Margerita Dugar, hči Štefana iz vasi Duge v občini Srednje.

Jakob se je rodil kot šesti od dvanajstih bratov in sester. Jakoba so starši poslali v šolo k očetom somaskom v Čedadu in ti, ko so zapazili Jakobovo nadarjenost, so ga poslali v beneške šole. Napreduje tako, da je kmalu postal učitelj pesništva in govornik v zavodu za plemiške mladeniče. Ta čas je spisal (1740) znanstveno knjigo «Specimen de ortu et progressu morum», s katero je pridobil tako slavo, da ga je beneški senat imenoval za profesorja na univerzi v Padovi.

Portret Jakoba Štelina

O njegovi učenosti se trdi, da ni bilo znanosti, katere bi Štelin vsaj nekoliko ne poznal. Spisal je mnogo razprav, pesmi in govorov v grškem in latinskem jeziku. Njegova dela v prozi so izšla v letih 1778-1781, pesniška pa leta 1872.

Slovel je kot največji filozof in znanstvenik tistih časov.

Ker so si bili Čedadci prisvojili čast, da je bil Jakob Štelin Čedadec in ne beneški Slovenec iz Gorenjega Trbilja, se je leta 1871 oglašil naš rodoljub Anton Podreka s knjigo «O domovini Jakoba Štelina in o njegovem moralnem sistemu», in dokazal, da se je Štelin rodil v Gorenjem Trbilju.

Kakor v časih Antona Podreke, tako so tudi leta 1949, ko so obhajali 250. letnico rojstva velikega filozofa Štelina, Čedadci dvignili velik krik proti trditvi, da je bil Štelin rojen v Gorenjem Trbilju dne 18. julija 1688; v polemiki, ki je nastala med Čedadci in beneškimi Slovenci v dnevniki, so Čedadci trdili, da je bil rojen v Čedadu 27. aprila 1699, to je enajst let pozneje. To isto je potrdil Ivan Trinko v «Glosa k 250 letnici beneško-slovenskega učenjaka».

Sam Trinko piše, da se je spočetka oprl na ljudsko izročilo, ki pravi, da je bil Jakob Štelin iz Gorenjega Trbilja v šenlenarški župniji. Temu je hotel priti povsem

na jasno. In res, v župniškem arhivu v krstni knjigi (Liber batizatorum, vol. II, pag. 292), je našel sledeči zapisek:

«Die 19 julii 1688

Jacobus f.s., leg. mus et nat. is Canciani Stelin et uxoris e. s. Margarita e de Tribil superiori. Baptizat. s. est per me And Daurin. Patrinus fuit Hermagores Stelin et Marina uxor Gregorii Petrosa ambo de Tribil sup.»

To, kakor je povsem razvidno, se ne ujema s trdit-

vijo Čedadcev. Ti, so ob 250-letnici velikega filozofa, dvignili velik krup in prepričali beneške Slovence. Obdoli so jih, da si prisvajajo po krivem tega učenjaka. Svojo trditev so Čedadci podprli s prepisom sledečega krstnega lista, ki se najde v krstni knjigi Velike cerkve v Čedadu (od leta 1679 do 1700):

«Adi 27 Aprile 1699 Giacomo et Marco figlio leg. et nat. de Mr. Mattia Rodaro et Andriana sua moglie fu battezzato da me Ascanio Polami Furono Patrini l'ill.mo sig. Galvano Maniaco et la illustrissima sig.ra Puppi».

Tu gre za Giacoma Rodara in ne za Jakoba Štelina, in ne velja, četudi je možno, da je družina Matije Rodaro imela za hišni pridevek «Štelin». Nikoli se ne dogodi, da bi označili človeka samo s hišnim pridevkom in opustili priimek. Naš Jakob se je podpisoval kot «Jacopo Stelin» in nikoli kot «Giacomo Rodaro» in vsi so pisali in pišejo o «Jacopu Stelinu».

Dodati je treba, da je v anagrifični knjigi cerkve Sv. Lenarta, pri imenu «Jacopus Stellin» pripisano «Somascus» - «sepultus Paduae» - «doctus omni scientia». Kako torej, naj bi bil Čedadec? Čedadci so imeli v preteklosti toliko odličnih mož, da ne potrebujejo ravno našega Štelina, da bi povzdignili ugled njih mesta.

Jakob Štelin je potemtakem eden izmed velikih mož našega rodu, rodu beneških Slovencev.

Jugoslavija ima najbolj odprte meje

Po podatkih jugoslovanskega zveznega tajništva za notranje zadeve je v letu 1969 prestopilo jugoslovanske meje 114 milijonov oseb, to je skoraj šestkrat toliko, kolikor ima Jugoslavija prebivalcev. V tem številu so upoštevani tako tujci, ki so potovali v Jugoslavijo, kakor tudi jugoslovanski državljani, ki so potovali v inozemstvo. Na jugoslovanskih mejnih prehodih so lani našli tudi 12 milijonov 337 tisoč motornih vozil, na jugoslovanskih letališčih pa je pristalo oziroma odletelo 6.560 letal tujih letalskih družb.

Najbolj «odprte» meje ima Jugoslavija z Italijo in Avstrijo, zato je razumljivo, da so na teh mejah zabeležili tudi največje število

mejnih prehodov. Mimo dejstva, da se teh mejnih prehodov poslužujejo skoraj vsi, ki prihajajo v Jugoslavijo iz zahodnih dežel, je na italijansko-jugoslovanski ter avstrijsko-jugoslovanski meji uveden tudi režim maloobmejnega prometa, ki prav tako zelo veliko prispeva k porastu števila mejnih prehodov. Za Italijo in Avstrijo so po številu mejnih prehodov v Jugoslavijo oziroma iz Jugoslavije sledile po vrstnem redu Madžarska, Bolgarija, Romunija, Grčija in Albanija.

Leta 1967 je jugoslovanske meje prestopilo samo 85,5 milijona oseb, leta 1968 jih je bilo že 90 milijonov, lani pa — kakor navedeno — 114 milijonov.

tako je le stežka krotil vznemirjenost in srd, ki sta ga premagovala. In — kako to ve? Če ni prisluškovala danes ta dan — težko verjetno da je, ker laškega prida ne zna — tedaj je gotovo vlekla na ušesa prejšnji dan, ko ga je obiskal don Jeremija Morandini, kaplan v Sušju. Ako bi hotel, da izve vsa vasa, bi ji povedal; pa bi najrajši še sam tega ne vedel. Sklenil je bil, da nikomur ne omeni, dokler dodobra ne premišli in se do konca ne odloči, kaj bo storil. Tega pa še ni utegnil. Ves čas je premagoval razburjenje, ki mu je telo v duši, ga s silo gasil, da bi lahko hladno premozgal in preudaril, a zdaj mu je nenadoma priklopela nejevolja, kri mu je pognalo v glavo.

«Kakšna pridiga? Kakšen nauk? Ali se ti sanja?». In ostro, s pogledom naravnost v njene oči: «Prisluškovala si!».

«Ne», se je dekle plaho umaknilo.

Očitna laž, ki ga je še huje razkačila.

«Kako pa veš?» je zvišal glas. «Kje pa si to izvedela? Si pa že raznesla po vasi!».

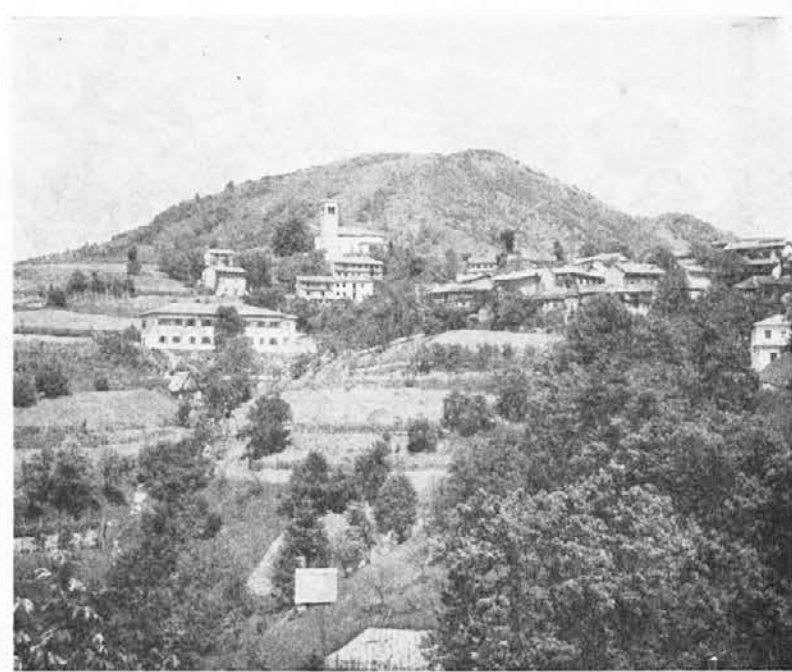
Sestra je vsa prepadena, kakor okamenela stala pred njim. Bila je slabotnega telesa, nekam otroška, da na pogled ni kazala štiridesetih let; sicer blede, malce pegasti obraz ji je živo zardel od rjavih las. Saj se je bala, da bo ošteta, a take jeze ni pričakovala; solze so ji stopile v oči.

«Kako bi raznesla?» je rekla skoraj tiho. «Saj včeraj in danes nisem stopila iz hiše... Ni me bilo v vasi...».

«Le glej!» je rekel brat mirneje, a vendar grozeče. «Izvedel bom. Le glej! Pojdi!».

Katina je stisnila ramena in odšla v kuhinjo.

Gospod Martin je sestro večkrat hudo prijel, a se mu je vselej že v naslednjem trenutku zasmilila. Tistega dne

GORENJI TRBILJ - Rojstna vas Jakoba Štelina

Manjšinska šola tudi za enega učenca

(s prve strani)

ki delujeta normalno s celotnim profesorskim zborom, čeprav, na primer, obiskuje IV. razred gimnazije v Piranu le 5 dijakov, štiri dijake pa najdemo v četrtem razredu koprške gimnazije.

Poleg izrednih stroškov za takšno šolanje pa se v Jugoslaviji vendar dosledno drže pravice manjšine do šol v njihovem jeziku in že zgoraj navedeni podatki so pokazali, kako razvita je mreža šol z italijanskim učnim jezikom na razmeroma zelo majhnem ozemlju treh obalnih občin v Sloveniji.

Glede učiteljskega kadra na teh šolah pa kažejo podatki, da poučuje na osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom 48 učiteljev, od tega 43 učiteljev italijanske narodnosti in 5 slovenske narodnosti (4 učitelji slovenske narodnosti poučujejo slovenski jezik, 1 pa angleški jezik). Na srednjih šolah z italijanskim učnim jezikom poučuje 26 profesorjev, med njimi jih je 12 italijanske narodnosti, 14 pa slovenske. Očitno je, da narodnost profesorjev na srednjih šolah z italijanskim učnim jezikom ni ustrezna, za to zdaj republiški sekretariat za prosveto in kulturo v Ljubljani resno preučuje, da bi ta problem čim bolj razrešil. Kajti očitno je stremljenje, da bi na vseh šolah z italijanskim učnim jezikom učili prosvetni delavci italijanske narodnosti.

Izpopolnjevanje učiteljev na šolah z italijanskim učnim jezikom ima več oblik, vse pa so usmerjene predvsem na izpopolnjevanje italijanskega jezika. Tako je v semestralnih počitnicah vsako leto 8-10 dnevni seminar italijanskega

jezika in kulture, na katerem predavajo po posebnem sporazumu profesorji iz Italije. Ta seminar je obvezen za vse učitelje osnovnih in srednjih šol in učence srednjih šol z italijanskim učnim jezikom. Po jugoslovansko-italijanskem sporazumu z dne 21-7-1964. o izmenjavi na področju šolstva narodnosti za območje bivše cone B svobodnega tržaškega ozemlja se udeleži z območja SR Slovenije vsako leto 15 učiteljev seminarja italijanskega jezika in kulture, ki ga organizira vlada republike Italije v glavnih počitnicah v Italiji. V letnih počitnicah organizira Pedagoška akademija Pula letne seminarje za učitelje šol z italijanskim učnim jezikom v Rovinju, kjer obravnavajo pedagoško-didaktična vprašanja in druga aktualna vprašanja v zvezi s sodobnim poukom. Pože omenjenem sporazumu z dne 21-7-1964. so letno na razpolago tri devetmesečne štipendije za izpopolnjevanje italijanskega jezika na univerzi v Firencah pod izredno ugodnimi pogoji, saj dobivajo učitelji, ki gredo na izpopolnjevanje v Italijo poleg štipendije še redne osebne dohodka.

Ogledali smo si torej samo del podobe šolstva z italijanskim učnim jezikom v SR Sloveniji, iz katerega je razvidno, da ima razmeroma maloštevilna italijanska narodna manjšina v Jugoslaviji izredno urejeno šolsko mrežo v svojem jeziku. V prihodnji številki pa bomo spregovorili še o predmetnikih in učnih načrtih, učbenikih in šolskem prostoru ter financiranju šol z italijanskim učnim jezikom na področju SR Slovenije.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

Kaplan Martin Čedermac je še dolgo strmel za orožnikoma, ki sta odhajala skozi vasa; utonila sta med hišami in se zopet prikazala na ozkem, peščenem klancu, ki se je vil med njivami in se ob tesni grapi spuščal v nižino do ceste. Stal je v vrtu za kaplanijo, na mahovitem zidu, ki ga je obraščalo nizko zeleno grmičje. Visoka, sloka postava mu je bila negibna, drobna glava mu je kot krčevito stisnjena, grozeča pest štrlela iz ozkega ovratnika, na drobno nagubanem obrazu se mu je izražala bolesta duševna napetost.

Oči so ga zaščebele v svetlobi, v poletnem soncu, ki se je upiralo v zeleno pobočje; umaknil je pogled in zamižal. Pomel si je veke in si nato segel v temne lase, ki so mu bili že močno osiveli nad sencmi. Prekrižal je roke na hrbtu in se zagledal v noge, v prevelike čevlje, in nekaj časa tako ostal, kakor da trdno razmišlja. Zdriznil se je in odšel po kamnitih stopnicah v kaplanijo.

Na malih vratih je stala Katina, njegova sestra. Ko ga je zagledala, je stopila v drvarnico, a se je takoj vrnila z naročenim polen.

«Kaj sta hotela orožnika?» ga je vprašala. «Ali je bilo kaj zaradi pridige in nauka?».

Čedermac jo je ostro premeril. Zenska radovednost! Zakaj se vtika v njegove stvari? Zakaj ga spominja? Že

ga ni bila razburila ona, bila je le žrtev, nad katero je iztrel svojo nejevoljo... Z naglimi koraki je odšel v izbo.

Ta je bila prostorna, hladna, z dvema nizkima oknom, ki so ju zagrinjale čipkaste zavese. Pohištvo je bilo še isto, ki ga je bil ob novi maši prejel v dar; preprosto, skoraj siromašno, obrabljeno. Velika miza s stoli, lesen naslanjač z blazinami, stojala za knjige, v kotu mizica, med obema oknom pisalna miza. Vse nekam golo, enostavno, le stene so bile bogato, prenatrpano pokrite s fotografijami in podobami. Posnetek Zadnje večerje Leonarda da Vinci; na beli svili z zlatimi nitmi uvezeno Sladko ime Jezus; podoba papeža Pija XI. Pod njim v širokem okviru panorama Vatikanskega mesta; pred leti jo je bil prinesel z romanja v Rim. Povečana fotografija vojaka z drobnim obrazom, s savojškimi zvezdami na ovratniku in bersaljskim klobukom po strani. Kdaj pa kdaj se je z začudenjem zazrl v to podobo. To je bil no? Da, iste poteze, iste sive, nekam mežikajoče oči, resnobne, s šegavo vedrostjo v zenicah. Povečana podoba njegove matere: takisto droben obraz s sivimi očmi, isti izraz na ustnicah; izpod rute nad čelom ji gledajo s prečo razdeljeni lasje... Kako presenetljivo sta si bila podobna! Na mizici v kotu, ki je bila pogrnjena z vezanim belim prtičem, je stal kipek Mater božje. V drugem kotu je bil pritrjen starinski križ z razpetim Kristusom. V črvojednem lesu je zevalo sto neusmiljeno vsekanih ran; glava je bila nagnjena, a veke niso bile zaprte; milosten, a hkrati obtožujoč pogled se je upiral naravnost v gledalca. Čedermac ga je bil našel pod cerkveno streho, ga rešil zapuščenosti in pozabe. Pred njim je v rdečem kozarcu noč in dan trepetala lučka.

(Nadaljevanje sledi)

za naše mlade bralce

O ljubezni in sreči

V vasici, ob kateri je na jugu tekla reka, na vzhodni in zahodni strani so bili gozdovi, na severu pa plodna polja, v to vasico je vsako leto enkrat prikolovratil starček-berač. Potem ko je pri vseh hišah opravil svoj posel, se je izgubil v druge kraje.

Tako je neko jesen spet priromal, a se je ustavil še pred vasjo. Sedel je ob kup listja pri gošči, kamor se je pravkar oprlo jesensko jutranje sonce. Sedel je, da bi si kaj zakrpal. Ko je tako z iglo vbadal, se grel in počival, se mu je zazdelo, da se je v kupu listja nekaj premaknilo. Pa to se mu je samo tako zdelo, zato je mirno vbadal dalje. Spet je listje zašumelo. Prislukne, gleda v kup, posluša, pa nič. Takrat pa se oglasi tik ob njem tenak, mil glas. Berač od strahu ni mogel takoj priti k sebi. Pa je le bila resnica. V kupu listja je zajokalo dete.

Razkopal je listje in našel dete v plenicih.

«Tu ga je pustila nesrečna ali hudobna mati in je šla», si je govoril. Rahlo je pobrat otroka in ga nesel na občino. Prišla je skupaj vsa srenja in dobri ljudje so najdeno deklico vzeli k sebi. Straček pa se je čez nekaj dni izgubil iz vasi kakor vedno.

Drugo jesen pa, ko se je vrnil, je prinesel deklici kos snežno belega platna. Gledal jo je ves prevzet in ko je ob teh večerih ostal pri hiši in ležal v hlevu na senu, je bil tako srečen kakor še nikoli. «Eno srce na svetu me bo le ljubilo», si je rekel. «Eno srce. In to je za mene, siromaka, dovolj».

Prihajal je vsako jesen vedno bolj truden in deklico je razveselil z neznatnimi darili. Toda prinesel je vse, kar je premogel. In ko je deklica prihajala k pameti, se je njeno srce res oklenilo stračka, ki je rad takole govoril:

«Ti nisi imela nikogar na svetu. In tudi jaz ne. Pa sva se našla, viš, na tistem mestu, kjer je nekoč stal kup listja. Ti uboga in neboljerna, jaz pa star in onemogel».

«Res je, dedek», je dejala ona.

Tako ljubezen ji je sejal v srce leto za leto. Komaj je po drevju dahnila jesen in so jabolka dobila rahlo rdečo barvo, je deklica spravevala:

«Ali dedek kmalu pride?», «Kmalu pride», so ji rekli ljudje.

In res je prišel po vrsti devet jeseni. Desete ga pa ni bilo več. Rumeno listje je že odpadlo, jabolka so bila pobrana, pašniki seveda goti, njega pa ni bilo. Deklica pa je čakala. Čakala je vso zimo, pomlad, poletje, jesen in žalovala. Sosedji pa so jo tolažili.

«Pri dobrih ljudeh si», so

ji rekli. «Ko dorasteš, boš vse to pozabila».

Deklica pa jih je vprašala: «Povejte mi, če se bo našel spet kdaj tak človek, ki bi me imel tako rad kakor dedek. Pa bom spet srečna in zadovoljna».

Ljudje so molčali. Niso ji vedeli odgovoriti, kajti sreče, ki je edino v globoki, nesebični ljubezni, nikdar ne moremo z gotovostjo prerokovati.

Prepir in sodba

Možek Ježek je srečal ženo Krtico in dejal:

«Nekaj sem si izmislil».

«Kaj pa takega?» je vprašala ženica Krtica.

«To sem si izmislil, da bi bilo dobro, če bi midva posejala pšenico, pridelek pa pravično razdelila».

«Prav, kar začniva!».

Krtica je orala, Ježek je sejal. Ko je pšenica dozorela, sta požela in klasje omlatila. Prišla je ura delitve.

Možek Ježek je vzel in napolnil merico do polovice in stresel pšenico pred ženo Krtico: «To je zate. Zdaj bom pa zase odmeril». In je odmeril zase zvrhano merico.

«Stoj, možek Ježek!» se je uprla Krtica. «To ni tovariška delitev! Meni si odmeril skoraj prazno, sebi polno! Ti si samo sejal, to ni težko, oranje je težko».

«Ni res! Setev je težja!» je vzklilnil Ježek. «Pa ti sej, če moreš! Orati zna tudi vol, seje pa le človek. To je umetnost vseh umetnosti. Jaz pa nisem le sejal, sem tudi njivo pobranal».

«Saj si sam rekel, da bova pravično delila!».

«Seveda sem rekel. In še pravim tako. Pravično! Opravi sem dvojno delo, torej dobim dvojno plačilo!».

«Dobiš ga, če ti bo kdo hotel dati!» je zavpila ženica Krtica.

Možek Ježek in ženica Krtica bi se bila stepala, ko bi ne bila prav takrat prišla mimo sodnica Lisica.

«Zakaj se prepirata?» je vprašala in si popravila naočnike.

Ježek je povedal vse od kraja in potem dejal: «Zdaj pa razsodi, sodnica Lisica! Kakor boš razsodila, tako naj bo!».

«Ali je tudi tebi prav ta»

ko, Krtica? je vprašala Lisica.

«Kakor boš razsodila; tako naj bo!» je prikimala Krtica.

«No, prav! Zdaj poslušajta oba! Zate, možek Ježek, naj bo slama. Kar vzemi jo in stlači v svojo vrečo. A zate, Krtica, bo ena merica zadosti za vso zimo. Kar ostane, naj vzame, kdor je sodil. Zmeraj je bilo tako!».

Možek Ježek je spoznal, kakšne vrste sodnica je Lisica. Pa je zatajil jezo in vprašal:

«Kako boš pa odnesla svoj zaslužek? Vreče nimam. Če hočeš, ti bom jaz pomagal. Odnesem ti pšenico v svoji vreči domov, ker si tako pravično razsodila».

Da in ne

Če bi kdo vprašal:

«Ti je vseč, da se sonce smehlja?».

Bi odgovorila: da.

Če bi me vprašal:

«Imaš rada očka in mamo

in svoja brata dva?».

Bi odgovorila: da.

Če bi me vprašal:

«bi rada, da bi vojna bila

in da bi v voj šel tvoj očka in Nedin očka in Brankin očka in da bi bilo črno in žalostno vse?».

Bi rekla, kot vsi otroci tega sveta: ne.

Dragotin Kette

Krt modrijan

Nad zelenim travnikom je švigala sem ter tja lahkokrila lastovka in si lovila v zraku muh, mušic in drugih žuželk. Kar ugleda na tleh črnega krt.

«Ej, ti, možiček črni!» mu zaščeljeta prezirljivo, «da si pameten kot jaz, bi ne iskal črvov pod zemljo, ampak zgornj na belem dnevu. Glej, koliko jaz pomorim teh kmetičevih sovražnikov, ki mu objedajo listje in sadje. Kaj dobiš tam v zemlji? Skoraj nič!».

«Prav, prav», odgovori lastovki modri krt, «ali tega mi vendar ne moreš oporekati, da so skriti in hinavski sovražniki hujši od znanih in očitnih. In glej, takih iščem jaz. Da, oni so hujši, ker izpodjedajo same korenike, ki so vir življenja».

Kaj je hotela lastovka reči na ta odgovor?

«Prav, praviš, strček!» je dejala in odletela.

Kokoš je našla nekoč tri pšenična zrna. Hotela jih je vsejati v zemljo. Poklicala je mačko, gos in prašička. Vprašala jih je:

«Kdo mi bo pomagal zrna vsejati?».

«Mi že ne!» so rekli mačka, gos in prašiček.

«Bom pa sama opravila», je rekla kokoš in je zrna vsejala.

Iz zrn je zrastle pšenica. In kokoš je vprašala:

«Kdo mi bo pomagal pšenico požeti?».

«Mi že ne!» so rekli mačka, gos in prašiček.

«Bom pa kar sama opravila», je dejala kokoš in je pšenico požela. Potem je vprašala:

«Kdo mi bo pomagal klasje omlatiti?».

«Mi že ne!» so rekli mačka, gos in prašiček.

«Bom pa kar sama opravila», je dejala kokoš in je pšenico omlatila. Nato je vprašala: «Kdo mi bo pomagal zrna mleti?».

«Mi že ne!» so rekli mačka, gos in prašiček.

«Bom pa kar sama opravila», je rekla kokoš in je pšenico zmlela. In je vprašala: «Kdo mi bo pomagal speči kolač?».

«Mi že ne!» so rekli mačka, gos in prašiček.

«Bom pa kar sama opravila», je dejala kokoš in je spekla kolač. Ko je bil kolač pečen, je vprašala: «Kdo mi bo pomagal kolač pojesti?».

«Jaz, jaz!» so zavpili mačka, gos in prašiček.

Kokoš pa jim je odgovorila: «Sama sem morala sejati, žeti, mlatiti, mleti in peči. Bom pa še kolač sama pojedla!».

Volk in lovec

Volk je raztrgal dve ovci in se lotil prve, da bi jo požrl. Pa so ga zasačili lovci. Naperili so puške vanj, da bi ga ustrelili.

Tedaj reče volk: Zakaj me hočete ubiti? Ali zato, ker sem bil lačen?».

«Ne zato», so odgovorili lovci, «ampak zato, ker si krvoločna zver. Ko si napadel dve ovci, si že vedel, da še ene ne boš mogel pojesti!». In so volka ustrelili.

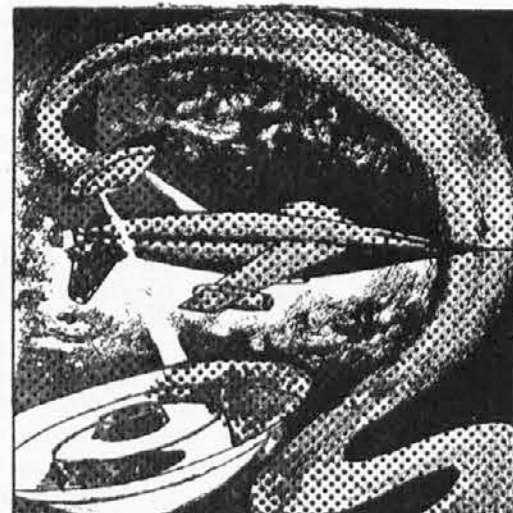
VLADO FIRM.

STRIČEK IN MATIČEK na Mount Everestu

9. Stric od strahu sploh ni mogel do glasu. Zaman je obračal in vrtel vzvode, rakete so se prožile kar naprej.

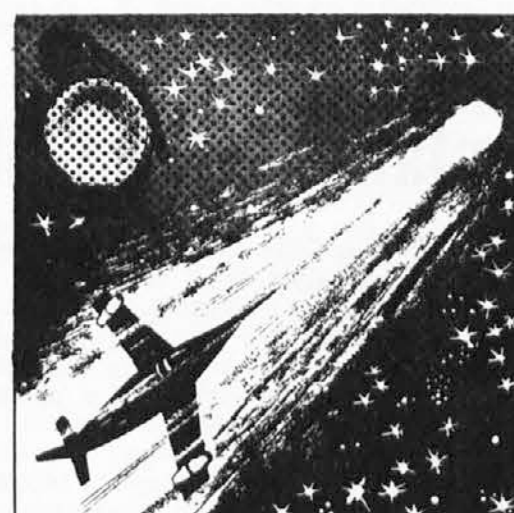
Letalo je brnelo proti vsemirju. Globoko pod njim se je na vrvi pozibaval Matiček. Oblaki so ostali pod njima, zrak se je redčil in bližali so se ozvezdju. Stric je preplašen vzklilnil: «Joj, vsemirje!». Pritiskal je krmilo, kar je mogel. Izognil se je Rimski cesti in se skoro zaletel v Veliki voz. Matiček, ki se je že živčeval v novi položaj, je vzklilnil: «Hej, pogledva natančneje, mislim, da se bližava Marsovemu planetu. To bodo Marsovci gledali naju, majhna zemljana!».

11. Strica je skrb, kako spraviti letalo iz brezračnega prostora tako prevzela, da ni opazil svetlečih se signalov Marsovcev, ki so naznanjali sovražnika. Šele Matičkov vzklil: «Joj, leteči krožniki! Zadeli bodo v naju!» so ga zdrmili iz zamišljenosti. Stric je vlekel za krmila, da so kar škripala. A zaman. Že so ju pričeli obkrožati leteči krožniki. V njih so sedeli Marsovci, debeloglavi in toponosi. Z namenom, da ju ugonobe, so spuščali proti njima žarke vijolične barve. Matiček je zagledal meteor, ki je padel s silno naglico v njuni smeri. Deček je vzklilnil: «Rešena sva, stric! Meteor naju bo povlekel s seboj, ker je v letalu magnet».

10. Z letalom sta se približala Marsu, ki ga je obdajal medel sij. Videla sta nizke gore, majhne dolinice in potočke. Tu in tam so se dvigali visoko proti nebu tanki curki vroče sopare. Letalo je plavalo vedno počasneje, dokler končno ni povsem obviselo. Ker je Matičku primanjkovalo zraka, je urno splezal po vrvi v letalo in si nadel kisikovo masko. Stric jo je že imel in si stokal: «Kaj sedaj? V brezračnem prostoru sva in letalo me več ne uboga. Kako naj prideva iz tega kroga?». Matiček se je prijel za nos in se zamislil. Nenadoma je vzklilnil: «Poglej, stric, nebotičniki!».

12. Svetlikajoči se meteor je zašumel in strahovit sunek je stresel letalo ter ga z nepopisno naglico vlekel s seboj. Letalo je brzelo skozi neprodorno temo in le okoli njiju je bila slepeča meteorjeva svetloba. Stric je spoznal, da ju je meteor spravil iz območja vesolja. Letečih krožnikov nista več videla. «Pobegnili sva Marsovcem», se je hihital stric. «Toda če ne bom mogel razdvojiti magnetne vezi, bomo treščili na zemljo». Končno je stricu to le uspelo. Pognal je motor in letalo je zopet poslušno plavalo dalje. Sprejel ju je sončen dan. Z letalom sta potovala čez širono Indijo in Kitajsko proti Tibetanskemu pogorju.

Priporočilo

Vodja neke zadrage je potreboval pomočnika. Objavil je to v časniku. Priglasilo se je deset prosilcev. Vsi so imeli priporočila, le eden je bil brez njega. In glej, vodja je prav tega sprejel v službo.

Ko so ga vprašali, zakaj je to storil, je odgovoril: «Zato, ker se je priporočil sam! Preden je stopil v sobo, si je obrisal noge in nato zaprl vrata za seboj. S tem je dokazal, da ljubi red in

snago. Ko je stopil v sobo, še neki starejši tujec, mu je ponudil stol. To pomeni, da spoštuje starost. Pobral je knjigo, ki sem jo nalašč prej položil na tla. Drugi so raje stopili čeznjo ali pa jo brnili stran. Ko je čakal, se ni prerival, da bi koga prehitel, ampak je potrpežljivo sedel, dokler ni prišel na vrsto. Na vprašanja je odgovarjal kratko in jasno».